

IJTIMOIIY MADANIY TARAQQIYOT JARAYONIDA TILNING TRANSFORMATSIYALANISHI

Abduraxmonova Yulduz Munis qizi
Toshkent viloyati Yuqori Chirchiq tumani
7-sonli umum ta'lim maktabi tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu tezisdagi ijtimoiy madaniy taraqqiyot jarayonida tilning transformatsiyalanishi masalalari tahlil etiladi. Til va madaniyat o'rtasidagi murakkab aloqalar, til transformatsiyasining sabablari va jarayonlari, shuningdek, uning madaniyatga ta'siri ko'rib chiqiladi. Tilning o'zgarishi, ijtimoiy va madaniy o'zgarishlar, globalizatsiya va texnologik rivojlanish bilan bog'liq ravishda yangi so'zlar va iboralar paydo bo'lishi va o'zgarishi yoritiladi. Maqsad, til transformatsiyasining ijtimoiy madaniyatga bo'lgan ta'sirini chuqurroq anglash va bu jarayonlarni o'rganishdir.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy madaniyat, Til transformatsiyasi, Jismoniy o'zgarishlar, Madaniy aloqalar, Kommunikativ ehtiyojlar.

Kirish

Ijtimoiy madaniyat va til o'rtasidagi o'zaro aloqalar murakkab va ko'p qirrali bo'lib, til ijtimoiy madaniyatning aks-sadosi va uning rivojlanishining muhim omillaridan biridir. Til transformatsiyasi ijtimoiy o'zgarishlar, madaniy o'zgarishlar va kommunikativ ehtiyojlar natijasida yuzaga keladi. Ushbu tezisdagi til transformatsiyasining asosiy sabablarini, jarayonlarini va uning ijtimoiy madaniyatga ta'sirini tahlil etamiz.

Til va ijtimoiy madaniyat o'rtasidagi bog'lanish

Til ijtimoiy madaniyatning asosiy vositasi hisoblanadi. U fikrlar va hissiyotlarni ifodalash, bilim almashish va madaniyatni saqlab qolish uchun xizmat qiladi. Til transformatsiyasi madaniyatning o'zgarishi bilan bog'liq. Ma'lum bir davrda til ijtimoiy guruhlar o'rtasida aloqalarni o'rnatish va madaniy qadriyatlarni uzatishda muhim rol o'ynaydi.

Til transformatsiyasining sabablari

Til transformatsiyasi bir qator ijtimoiy, madaniy va texnologik omillar ta'siri ostida sodir bo'ladi:

- **Ijtimoiy o'zgarishlar:** Jamiyatdagi o'zgarishlar, misol uchun, siyosiy va iqtisodiy inqiloblar, urushlar, migratsiya jarayonlari tilning transformatsiyasiga sabab bo'lishi mumkin. Bu jarayonlar yangi so'zlar, iboralar va grammatik strukturalarning paydo bo'lishiga olib keladi.

- **Madaniy aloqalar:** Turli madaniyatlar o'rtasida o'zaro aloqalar tilga yangi elementlar qo'shadi. Masalan, ingliz tili global madaniyatning markaziga aylanganida, boshqa tillardan ko'plab so'zlar va frazalar ingliz tiliga kirgan.

- **Texnologik rivojlanish:** Internet va raqamli kommunikatsiya tillarning transformatsiyasini tezlashtirmoqda. Online platformalar, ijtimoiy tarmoqlar va mobil ilovalar yangi til shakllarini yaratadi, qisqa xabarlar, emotikonlar va boshqa kommunikativ vositalar tilga kiradi.

- **Til transformatsiyasining jarayonlari**

Til transformatsiyasi jarayoni quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- **Qabul qilish:** Yangi so'zlar va iboralar boshqa tillardan qabul qilinadi. Bu jarayon ko'pincha o'zgaruvchan ijtimoiy va madaniy sharoitlarda sodir bo'ladi.

- **Moslashish:** Yangi so'zlar va grammatik strukturalar til tizimiga mos kelish uchun o'zgaradi. Ular tillarning fonetik, morfologik va sintaktik qoidalariga muvofiq ravishda moslashtiriladi.

- **Integratsiya:** Qabul qilingan elementlar tilning umumiy qoidalariga muvofiq ravishda integratsiyalanadi. Bu jarayonda yangi so'zlar va iboralar keng tarqaladi va foydalanuvchilar tomonidan qabul qilinadi.

Til transformatsiyasining madaniyatga ta'siri

Tilning transformatsiyasi ijtimoiy madaniyatga bir qator ta'sir ko'rsatadi:

- **Identifikatsiya:** Til ijtimoiy guruhlar o'rtasida identifikatsiya vositasi sifatida xizmat qiladi. O'zgarishlar bu identifikatsiyani o'zgartirishi yoki kuchaytirishi mumkin.

- **Madaniy qadriyatlar:** Til o'zgarishi madaniy qadriyatlarning o'zgarishini aks ettiradi. Yangi so'zlar va iboralar yangi fikrlar va madaniyatlarni ifodalaydi.

• **Yosh avlod:** Til transformatsiyasi yangi avlodning tilni va madaniyatni qabul qilish usulini belgilaydi. Yoshlar ko'proq zamonaviy va innovatsion tillardan foydalanadi, bu esa madaniyatga yangiliklar kiritadi.

Xulosa

Ijtimoiy madaniy taraqqiyot jarayonida tilning transformatsiyalanishi til va madaniyat o'rtasidagi murakkab o'zaro aloqalarni aks ettiradi. Til o'zgarishi ijtimoiy, madaniy va texnologik omillar ta'sirida sodir bo'ladi. Ushbu jarayonlar yangi so'zlar, iboralar va madaniy qadriyatlarning paydo bo'lishiga olib keladi. Tilning transformatsiyasi madaniyatni saqlash va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Afrosiyob, A. (2020). **Til va madaniyat o'rtasidagi munosabatlar.** Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi.
2. Makarov, M. A. (2021). **O'zbek tilidagi yangiliklar.** Tashkent: Sharq.
3. Ivanov, D. N. (2023). **Zamonaviy kommunikatsiya va til.** Almaty: Qazaq University Press.
4. Khudoyberdiev, O. (2020). **Yoshlar va yangi texnologiyalar.** Tashkent: O'zbekiston matbuot nashrlari.